

ТЕХНОЛОГІЯ ЕНДОГЕННОГО ЗРОСТАННЯ ЯК ОСНОВА ДЕТЕРМІНАНТНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В сучасних умовах, коли глобальна економіка переживає кардинальні зміни, спричинені цифровізацією, технологічним розвитком і необхідністю адаптації до нових реалій, тема ендогенного зростання набуває особливої актуальності. Швидкі зміни в технологіях і поява нових цифрових платформ змінюють структуру економіки, вимагаючи від підприємств гнучкості, інноваційності та здатності швидко реагувати на нові виклики. У цих умовах моделі ендогенного зростання, які фокусуються на використанні внутрішніх ресурсів, таких як людський капітал, інновації та технологічний прогрес, стають основою для формування стратегії довгострокового розвитку. Вони дозволяють ефективно використовувати можливості, що надаються цифровізацією, і забезпечувати стійке економічне зростання навіть в умовах глобальної невизначеності.

Ефективність ендогенного зростання як основа детермінантного розвитку на сьогоднішній день суттєво змінилася. Подальший розвиток вітчизняних промислових підприємств, успіх проведення реформ залежить від впровадження інноваційних технологій у всі галузі економіки. За останнє десятиліття одним із головних напрямів реформування є активне запровадження сучасних цифрових технологій. Вони дозволяють вийти на новий рівень якості надання послуг, обслуговування та зниження собівартості, що значно вплине на собівартість і, відповідно, ціну. Ці технології допоможуть вітчизняним промисловим підприємствам успішно працювати в сучасному жорсткому конкурентному середовищі.

В умовах цифровізації технологія ендогенного зростання стає критично важливою для успішного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Використання внутрішніх ресурсів та потенціалу підприємств, інтеграція новітніх цифрових технологій та інноваційних підходів дозволяє досягти високої ефективності та детермінантного розвитку, що в свою чергу сприяє підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Технологія ендогенного зростання в умовах цифровізації є ключем до довгострокового та детермінантного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Інтеграція інновацій, розвиток людського капіталу, ефективне управління знаннями та впровадження цифрових технологій забезпечують високу продуктивність та конкурентоспроможність. Використання цих підходів сприяє створенню динамічної економіки, здатної ефективно реагувати на виклики та можливості цифрової епохи.

Ключові слова: цифрові технології, підприємство, цифрова економіка, теорія ендогенного зростання, ендогенний розвиток, детермінантний розвиток.

Svitlana SHEPELENKO
Professional Education Center No. 1, Kharkiv

TECHNOLOGY OF ENDOGENOUS GROWTH AS THE BASIS OF THE DETERMINANT DEVELOPMENT OF DOMESTIC INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

In today's conditions, when the global economy is experiencing radical changes caused by digitalization, technological development and the need to adapt to new realities, the topic of endogenous growth is becoming especially relevant. Rapid changes in technology and the emergence of new digital platforms are changing the structure of the economy, requiring companies to be flexible, innovative and able to quickly respond to new challenges. In these conditions, models of endogenous growth, which focus on the use of internal resources such as human capital, innovation and technological progress, become the basis for the formation of a long-term development strategy. They make it possible to effectively use the opportunities provided by digitalization and ensure sustainable economic growth even in conditions of global uncertainty.

The effectiveness of endogenous growth as the basis of determinant development has changed significantly today. The further development of domestic industrial enterprises, the success of reforms depends on the introduction of innovative technologies in all sectors of the economy. Over the last decade, one of the main directions of reform is the active introduction of modern digital technologies. They will make it possible to reach a new level of quality-of-service provision, maintenance and cost reduction, which will significantly affect the cost price and, accordingly, the price. These technologies will help domestic industrial enterprises to work successfully in today's tough competitive environment.

The modern conditions of the development of industrial enterprises in Ukraine are characterized by dynamic changes caused by the rapid introduction of digital technologies. In the conditions of global digitalization, the importance of innovations, which become the basis for the endogenous growth of enterprises, is growing. This concept involves development through internal resources and capabilities, which allows enterprises to achieve decisive development and increase their competitiveness.

Endogenous growth technology is based on internal factors, such as innovation, knowledge and human capital, which contribute to the stable and sustainable development of enterprises. In the conditions of digitization, this technology acquires special importance for domestic industrial enterprises. The introduction of new digital technologies, such as artificial intelligence, automation and data analytics, is critical for increasing the efficiency and competitiveness of domestic industrial enterprises. This provides an opportunity to reduce costs, optimize processes and introduce innovations. Digitization is an important element that strengthens the influence of endogenous factors. The use of digital technologies makes it possible to optimize production processes, reduce costs, improve the quality of products and services, and increase management flexibility.

In the conditions of digitalization, the technology of endogenous growth becomes critically important for the successful development of domestic industrial enterprises. The use of internal resources and the potential of enterprises, the integration of the

latest digital technologies and innovative approaches allows achieving high efficiency and decisive development, which in turn contributes to increasing competitiveness on the world market. The technology of endogenous growth in the conditions of digitalization is the key to the long-term and decisive development of domestic industrial enterprises. The integration of innovation, human capital development, effective knowledge management and the implementation of digital technologies ensure high productivity and competitiveness. The use of these approaches contributes to the creation of a dynamic economy capable of responding effectively to the challenges and opportunities of the digital age.

Keywords: digital technologies, enterprise, digital economy, endogenous growth theory, endogenous development, determinant development.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В сучасних умовах господарювання, за умови значних трансформаційних процесів у глобальній економіці, які викликані активізацією процесу цифровізації, технологічним розвитком і необхідністю адаптації до нових реалій, тема ендегенного зростання набуває особливої актуальності. Швидкі зміни в технологіях і поява нових цифрових платформ змінюють структуру економіки, вимагаючи від підприємств гнучкості, інноваційності та здатності швидко реагувати на сучасні виклики. У цих умовах моделі ендегенного зростання, які фокусуються на використанні внутрішніх ресурсів, таких як людський капітал, інновації та технологічний прогрес, стають основою для формування стратегії довгострокового розвитку. Вони дозволяють ефективно використовувати можливості, які надаються процесом цифровізації, і забезпечувати стійке економічне зростання навіть в умовах глобальної невизначеності.

Ефективність ендегенного зростання як основа детермінантного розвитку на сьогоднішній день суттєво трансформувалася. Подальший розвиток вітчизняних промислових підприємств та успіх проведення реформ залежить від впровадження інноваційних технологій у всі галузі економіки. За останнє десятиліття одним із головних напрямів реформування є активне запровадження сучасних цифрових технологій. Вони дозволять вийти на новий рівень якості надання послуг, обслуговування та зниження собівартості, що значно вплине на зниження собівартості і, відповідно, ціну продукції або послуг. Ці технології допоможуть вітчизняним промисловим підприємствам успішно працювати та розвиватися в сучасному жорсткому конкурентному середовищі.

Аналіз досліджень та публікацій

Дослідженнями проблематики факторів, які впливають на формування ендегенного зростання як основи детермінантного розвитку в умовах цифровізації займалися такі вчені, як Алексанян А. [1], Білик В. та Кравчик [2], Ю.Возняк Г. та Пелехатий А. [3], Гавриленко Н. та Тарасенко І. [4], Краус Н., Голобородько О. та Краус К. [5], Ліба Н. [6], Устенко М. та Руських А. [7], Швець С. [8], Чобіток В. [9, 10] та інші.

Однак, подальшого вивчення потребують актуальні питання формування технології ендегенного зростання як основи детермінантного розвитку вітчизняних промислових підприємств в умовах цифровізації.

Формулювання цілей статті

Мета дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування технології ендегенного зростання для забезпечення стійкого та ефективного розвитку вітчизняних промислових підприємств в умовах глобальної цифрової трансформації.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми

Незважаючи на велику кількість досліджень, залишається ряд аспектів, які потребують глибокого вивчення та наукового аналізу. Виділення недосліджених частин проблеми дозволить сформулювати більш цілісне розуміння викликів, пов'язаних із впровадженням ендегенного зростання у сучасних умовах цифрової трансформації, необхідність подальшого наукового аналізу та розробки нових підходів. Ці аспекти потребують уваги з боку дослідників для створення більш ефективних та стійких моделей розвитку вітчизняних промислових підприємств, здатних відповідати викликам сучасної цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу

Сучасні умови розвитку промислових підприємств в Україні характеризуються динамічними змінами, що викликані швидким впровадженням цифрових технологій. В умовах глобальної цифровізації зростає важливість інновацій, які стають основою для ендегенного зростання підприємств. Ця концепція передбачає розвиток через внутрішні ресурси та можливості, що дозволяє підприємствам досягати детермінантного розвитку та підвищувати рівень конкурентоспроможності.

Основні моделі ендегенного зростання розвивають ідеї про те, що економічний розвиток може бути забезпечений за рахунок внутрішніх факторів, таких як інвестиції в людський капітал, інновації та технологічний прогрес. Основні моделі ендегенного зростання наведені у табл.1.

Таблиця 1

Основні моделі ендogenous зростання

Модель	Основні ідеї	Ключові особливості
Модель Ромера (1986)	Зростання через інновації та технологічний прогрес, що виникають з ринку знань. Вважає, що знання є нематеріальним благом з постійними поверненнями	Технологічний прогрес є результатом приватних інвестицій у дослідження та розробки
Модель Лукаса (1988)	Людський капітал як джерело економічного зростання. Вважає, що накопичення знань і навичок підвищує продуктивність праці	Вплив освіти та навчання на економічне зростання. Роль людського капіталу у підвищенні ефективності виробництва
Модель Аксіоса (1990)	Економічне зростання виникає завдяки інвестиціям у фізичний капітал і знання. Стійке зростання забезпечується через постійний технічний прогрес	Роль фізичних і людських капіталовкладень у стимулюванні зростання
Модель Модільяні-Ромера (1991)	Включає концепцію спеціалізації та ефектів масштабу, що виникають через інновації. Сприятливе середовище для інвестицій у НДДКР веде до зростання	Зростання забезпечується через інвестиції в інновації та технології, що веде до спеціалізації та збільшення ефектів масштабу
Модель Норта (1994)	Вплив інституцій на економічне зростання. Інституційні зміни та якість інститутів впливають на економічний розвиток	Важливість ефективних інститутів та політичних структур для стимулювання економічного зростання

Ці моделі ендogenous зростання відображають різноманітність підходів до розуміння факторів, які можуть забезпечити довгострокове економічне зростання, акцентуючи увагу на інвестиціях у людський капітал, інновації та розвиток інфраструктури.

Основні моделі ендogenous зростання підтверджують, що внутрішні фактори, такі як інвестиції в людський капітал, інновації, інфраструктура і якість інститутів, є критичними для забезпечення стійкого економічного зростання. Ці моделі демонструють, що зростання не є просто результатом зовнішніх факторів, але також є наслідком активних внутрішніх зусиль, інвестицій і політичних рішень. Інтеграція цих факторів в стратегії економічного розвитку може забезпечити довгостроковий і стійкий економічний прогрес.

Технологія ендogenous зростання базується на внутрішніх факторах, таких як інновації, знання та людський капітал, які сприяють стабільному та стійкому розвитку підприємств. В умовах цифровізації ця технологія набуває особливого значення для вітчизняних промислових підприємств. Впровадження нових цифрових технологій, таких як автоматизація і аналітика даних, є критичним для підвищення ефективності і конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств. Це забезпечує можливість зниження витрат, оптимізації процесів і впровадження інновацій. Цифровізація є важливим елементом, який підсилює вплив ендogenous факторів. Використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, покращувати якість продукції та послуг, а також збільшувати гнучкість системи управління промисловими підприємствами.

Технологія ендogenous зростання є основою детермінантного розвитку, оскільки вона формує внутрішні механізми функціонування підприємства, які дозволяють досягати детермінантного розвитку в умовах постійних змін. Реалізація цих технологій надає підприємствам можливість бути більш гнучкими, інноваційними та конкурентоспроможними.

Технологія ендogenous зростання - це концептуальний підхід до розвитку підприємств, який акцентує увагу на внутрішніх факторах та механізмах, що стимулюють стає економічне зростання. Відмінність від екзогенного зростання полягає в тому, що ендogenous зростання ґрунтується на внутрішніх ресурсах, інноваціях та процесах, тоді як екзогенне — на зовнішніх факторах, таких як інвестиції чи технологічний імпорт.

Основні векторні аспекти технології ендogenous зростання в умовах цифровізації наведені на рис.1.

Вітчизняні промислові підприємства стикаються з низкою викликів, таких як застарілі виробничі потужності, недостатній рівень інвестицій у наукові дослідження та розробки, а також брак кваліфікованих кадрів. Крім того, процес цифровізації в багатьох підприємствах знаходиться на початковій стадії, що обмежує їхню здатність швидко адаптуватися до нових умов. Вітчизняні промислові підприємства вже розпочали процес модернізації та впровадження цифрових технологій, що створює підґрунтя для подальшого їх розвитку. Важливо зазначити, що успішна реалізація стратегії ендogenous зростання потребує системного підходу, який включає не лише технічні, але й організаційні зміни.

Цифрові технології, такі як великі дані, автоматизація виробничих процесів та Інтернет речей, мають потенціал значно підвищити продуктивність підприємств та сприяти їхньому ендogenous зростанню. Вони дозволяють оптимізувати виробничі процеси, знижувати витрати, підвищувати якість продукції та скорочувати час на впровадження нових продуктів на ринок.

Цифровізація відкриває нові можливості для ендogenous зростання, зокрема для вітчизняних промислових підприємств. Інтеграція цифрових технологій може значно підвищити продуктивність, ефективність та конкурентоспроможність.

Рис. 1. Основні векторні аспекти технології ендogenous зростання в умовах цифровізації

Цифровізація підприємства — це складний і багатоетапний процес, який вимагає ретельного планування та скоординованих зусиль. Виконання зазначених дій допоможе забезпечити успішну цифрову трансформацію, підвищити ефективність та конкурентоспроможність підприємства в сучасному цифровому середовищі. Для успішної цифровізації вітчизняного промислового підприємства необхідно виконати ряд стратегічних і тактичних кроків. Перелік основних дій, які допоможуть забезпечити ефективну цифрову трансформацію наведено на рис. 2.

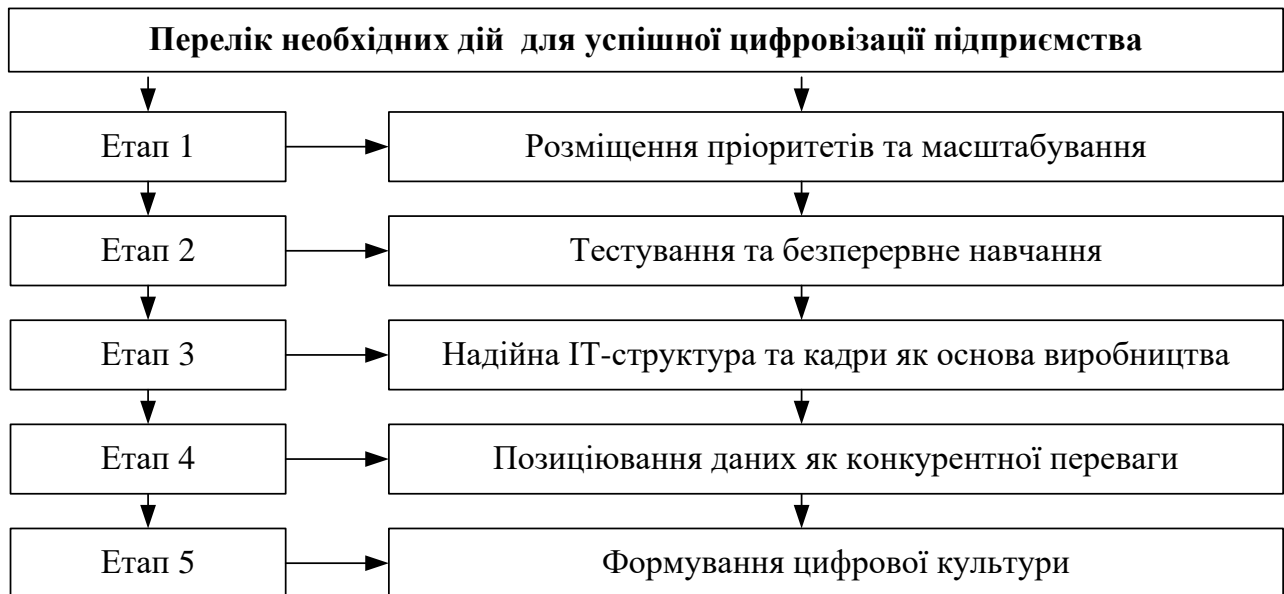

Рис. 2. Перелік необхідних дій для успішної цифровізації підприємства

Цифровізація відкриває нові можливості для розвитку вітчизняних промислових підприємств, дозволяючи їм підвищувати ефективність, конкурентоспроможність та адаптивність до ринкових змін. Детермінантний розвиток, що базується на внутрішніх чинниках, таких як інновації, людський капітал, управління знаннями та інституційна підтримка, є ключовим підходом для досягнення детермінантного розвитку.

Детермінантний розвиток вітчизняних промислових підприємств передбачає спрямоване зусилля на зміцнення ключових внутрішніх чинників, які визначають успіх та сталий розвиток. Ці чинники включають інновації, розвиток людського капіталу, ефективне управління знаннями та сприятливе інституційне середовище. Вивчення недосліджених аспектів детермінантного розвитку допоможе глибше зрозуміти, як різні фактори впливають на економічне зростання і які стратегії можуть бути розроблені для покращення результатів розвитку в умовах сучасних викликів, зокрема цифровізації і технологічних змін (рис.3).

Теорія ендегенного зростання в контексті цифровізації відкриває нові перспективи для розуміння довгострокового економічного зростання через врахування впливу цифрових технологій та інновацій. Цифровізація трансформує багато аспектів економіки, включаючи виробничі процеси, бізнес-моделі та соціальні взаємодії.

Технологія ендегенного зростання, адаптована до умов цифровізації, може стати основою детермінантного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Впровадження таких технологій дозволить підприємствам не лише адаптуватися до нових умов, але й забезпечити стійке зростання та підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку. Розробка та реалізація комплексних стратегій, що поєднують інновації, розвиток людського капіталу та цифрові технології, є ключем до успішного майбутнього вітчизняної промисловості.

Таким чином, теорія ендегенного зростання в контексті цифровізації підкреслює важливість внутрішніх факторів, таких як інвестиції в технології та людський капітал, у стимулюванні довгострокового економічного зростання. Цифровізація надає нові інструменти та можливості для досягнення цих цілей, змінюючи як виробничі процеси, так і взаємодію між суб'єктами господарювання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В умовах цифровізації технологія ендегенного зростання стає критично важливою для успішного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Використання внутрішніх ресурсів та потенціалу підприємств, інтеграція новітніх цифрових технологій та інноваційних підходів дозволяє досягти високої ефективності та детермінантного розвитку, що в свою чергу сприяє підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Технологія ендегенного зростання в умовах цифровізації є ключем до довгострокового та детермінантного розвитку вітчизняних промислових підприємств. Інтеграція інновацій, розвиток людського капіталу, ефективне управління знаннями та впровадження цифрових технологій забезпечують високу продуктивність та конкурентоспроможність. Використання цих підходів сприяє створенню динамічної економіки, здатної ефективно реагувати на виклики та можливості цифрової епохи.

Рис. 3. Технологія ендogenousного зростання як основа детермінантного розвитку вітчизняних промислових підприємств в умовах цифровізації

Література

1. Алексанян А. Г. Інформаційна економіка: вплив на можливості людського розвитку. Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2018. № 1. С. 397–403.
2. Білик В., Кравчик Ю. Напрями підвищення ефективності системи стимулювання праці персоналу аграрного підприємства. *Economic Synergy*. 2021. (2), С. 68–77. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2021-2-7>
3. Возняк Г. В., Пелехатий А. О. Бюджетна політика регіонів України у фокусі реформи фінансової децентралізації: концептуалізація та напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2019. № 1. С. 170–177.
4. Гавриленко Н.Г., Тарасенко І.О. Цифрова економіка як чинник розвитку та формування конкурентних переваг підприємства. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/18712/1/DOMIN2021_P104-106.pdf
5. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифров економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. No1. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>
6. Ліба Н. С. Систематизація теорій регіонального розвитку в еволюційному порядку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка*. 2016. Вип. 2 (6). С. 137-142. Режим доступу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wpcontent/uploads/2016/12/2-6-2-2016-23.pdf>
7. Устенко М., Руських А. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Випуск No 68. С.181-192. Режим доступу: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/188288>
8. Швец С. Еволюція теоретичних течій ендogenous зростання. *Економіка та суспільство*, 2021 № 27. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-21>
9. Чобіток В. І., Бірюкова К. В., Старенков Д. О. Актуалізація розвитку інформаційної економіки в умовах глобальних трансформацій. *Бізнес Інформ*. 2021. № 10. С. 135-143. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-135-143>.
10. Чобіток В. І. Формування системи оцінки персоналу на підприємстві: сучасні системи та технології. *Бізнес Інформ*. 2019. №5. С. 192– 196.

References

1. Aleksanian A. H. Informatsiina ekonomika: vplyv na mozhlyvosti liudskoho rozvytku. Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka: zb. nauk. pr. Kyiv : KNEU, 2018. № 1. S. 397–403.
2. Bilyk V., Kravchik Yu. DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF THE SYSTEM OF STIMULATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISE PERSONNEL. *Economic Synergy*. 2021. (2), S. 68–77. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2021-2-7>
3. Vozniak H. V., Pelekhatyi A. O. Biudzhetna polityka rehioniv Ukrainy u fokusi reformy finansovoi detsentralizatsii: kontseptualizatsiia ta napriamy vdoskonalennia. *Biznes Inform*. 2019. № 1. S. 170-177.
4. Havrylenko N.H., Tarasenko I.O. Tsyfrov ekonomika yak chynnyk rozvytku ta formuvannia konkurentnykh perevah pidpriemstva. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/18712/1/DOMIN2021_P104-106.pdf
5. Kraus N.M., Holoborodko O.P., Kraus K.M. Tsyfrov ekonomika: trendy ta perspektyvy avanhardnoho kharakteru rozvytku. *Efektivna ekonomika*. 2018. No1. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>
6. Liba N. S. Systematyzatsiia teorii rehionalnoho rozvytku v evoliutsiinomu poriadku. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Ekonomika*. 2016. Vyp. 2 (6). S. 137-142. Rezhym dostupu: <http://www.msu.edu.ua/visn/wpcontent/uploads/2016/12/2-6-2-2016-23.pdf>
7. Ustenko M., Ruskykh A. Didzhytalizatsiia: osnova konkurentospromozhnosti pidpriemstva v realiiakh tsyfrovoy ekonomiky. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2019. Vypusk No 68. S.181-192. Rezhym dostupu: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/188288>
8. Shvets S. Evoliutsiia teoretychnykh techiy endogenous zrostantia. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2021 № 27. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-21>
9. Chobitok V. I., Biriukova K. V., Starenkov D. O. Aktualizatsiia rozvytku informatsiinoi ekonomiky v umovakh hlobalnykh transformatsii. *Biznes Inform*. 2021. № 10. С. 135-143. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-135-143>.
10. Chobitok V. I. Formuvannia systemy otsinky personalu na pidpriemstvi: suchasni systemy ta tekhnologii. *Biznes Inform*. 2019. №5. S. 192– 196.